

ЕЛЕКТРОННОТО ФАКТУРИРАНЕ – ЕДНА УТВЪРЖДАВАЩА СЕ ТЕНДЕНЦИЯ В ЕВРОПА И БЪЛГАРИЯ

СЛАВЕНА Г. СТОЯНОВА

ELECTRONIC INVOICING – AN IMPOSING TREND IN EUROPE AND BULGARIA

SLAVENA G. STOYANOVA

ABSTRACT: *The achieving of a highly competitive social market economy is associated with reaping the full economic and social benefits of a society with highly advanced digital technologies. Electronic invoicing is one of the initiatives.*

The current publication presents the trends, the advantages and the disadvantages associated with the implementation of electronic invoicing in Bulgaria and Europe.

KEYWORDS: *e-invoicing, e-billing, enterprises sending and/or receiving e-invoices*

Един от факторите за постигане на силна конкуренто-способна социална пазарна икономика е извличане на всички икономически и социални ползи от общество с високоразвити цифрови технологии. Електронното фактуриране е една от инициативите. Чрез изграждане на единен цифров пазар и премахване на регулаторните и технически пречки ще се постигне масово въвеждане на електронното фактуриране.

По проблемите на електронното фактуриране и ефектите от въвеждането му върху икономиките на страните - членки на ЕС са провеждани различни изследвания. Обединяващо звено във всички изследвания е констатацията, че към настоящия момент действащите разпоредби, уреждащи електронното фактуриране в Европа са твърде различни в отделните държави – членки. Изпращането и получаването на електронни фактури се определя

като сложно и скъпо, особено за малките и средни предприятия, или ако се използва категоризацията на предприятията, въведена в Закона за счетоводството от 2016г. – за микро, малките и средни предприятия¹. По данни от различни проучвания, провеждани в рамките на ЕС, към 2009г. представителите на около 40% от големите предприятия заявяват, че получават или изпращат електронни фактури, докато за малките и средни предприятия този дял остава нисък – около 20%.² Въпреки отчетеният ръст с около 14% -18% на изпратени и получени фактури от малки и средни предприятия към края на 2014г., средния пазарен дял на електронни фактури в Европа остава

---

¹ За целите на Закона за счетоводството, в сила от 2016г., са определени следните категории предприятия: микропредприятия; малки предприятия; средни предприятия; големи предприятия. В коя от групите попада съответното предприятие зависи от това дали стойностите по определени показатели на самото предприятие надвишават или не посочените в закона. Според законодателя: *микропредприятия* са предприятия, които към 31 декември на текущия отчетен период не надвишават най-малко два от следните показателя: балансова стойност на активите – 700 000 лв.; нетни приходи от продажби – 1 400 000 лв.; средна численост на персонала за отчетния период – 10 души. *Малки предприятия* са предприятия, които към 31 декември на текущия отчетен период не надвишават най-малко два от следните показателя: балансова стойност на активите – 8 000 000 лв.; нетни приходи от продажби – 16 000 000 лв.; средна численост на персонала за отчетния период – 50 души. *Средни предприятия* са предприятия, които *не са малки предприятия* и които към 31 декември на текущия отчетен период не надвишават най-малко два от следните показателя: балансова стойност на активите – 38 000 000 лв.; нетни приходи от продажби – 76 000 000 лв.; средна численост на персонала за отчетния период – 250 души. *Големи предприятия* са предприятия, които към 31 декември на текущия отчетен период надвишават най-малко два от следните показателя: балансова стойност на активите – 38 000 000 лв.; нетни приходи от продажби – 76 000 000 лв.; средна численост на персонала за отчетния период – 250 души.

² Предприятия, които изпращат и/или получават електронни фактури (Enterprises sending and/or receiving e-invoices), Евростат, 2009 г.

нисък - около 30% от всички фактури, изпращани и получавани за година³. Данните на Евростат за предприятия в Европа, изпращащи и/или получаващи електронни фактури в периода 2007г. – 2013г. показват следните тенденции (Таблица 1):

Таблица 1
Процент на предприятия изпращащи и/или получаващи електронни фактури⁴

geo/time	2007	2008	2009	2010	2011	2013
EU (28 countries)	18	21	22	30	21	29
EU (27 countries)	18	21	22	31	21	29
Euro area (changing composition)	18	23	26	37	22	29
Belgium	31	36	39	39	43	36
Bulgaria	9	26	26	26	29	45
Czech Republic	33	17	18	17	21	29
Denmark	37	43	38	39	54	59
Germany	19	27	31	36	19	27
Estonia	25	39	40	39	34	31
Ireland	26	22	21	28	16	36
Greece	10	15	11	16	26	22
Spain	9	12	17	25	23	29
France	10	20	21	36	25	27
Croatia	19	25	23	23	24	27
Italy	34	29	34	56	15	27
Cyprus	10	7	7	10	9	9
Latvia	25	20	31	46	39	42
Lithuania	15	35	40	52	48	47
Luxembourg	23	24	20	37	23	33

³ Електронното фактуриране в Европа (E-invoicing – E-billing in Europe, Bulletins, 2016).

⁴ Посоченият процент е на предприятия с над 10 души персонал по данни от статистическата класификация на икономическите дейности в Европейската общност. Липсата на информация е представена със символа „:“.

Hungary	4	5	6	8	4	26
Malta	24	25	26	37	21	25
Netherlands	11	29	34	35	26	23
Austria	18	17	12	18	23	35
Poland	8	11	12	16	17	27
Portugal	14	24	23	27	27	38
Romania	15	11	12	18	13	20
Slovenia	7	8	9	10	13	22
Slovakia	14	23	30	34	34	43
Finland	27	25	24	36	63	74
Sweden	18	17	25	28	28	30
United Kingdom	15	11	8	11	14	24
Iceland	:	20	:	25	:	43
Norway	29	31	31	47	32	37
Former Yugoslav Republic of Macedonia	:	:	:	9	11	11
Serbia	20	:	:	:	:	:
Turkey	5	:	:	13	:	:

Източник: Евростат, <http://ec.europa.eu/eurostat>.

Данните от НСИ за предприятия, които използват електронни фактури са следните (Таблица 2):

Таблица 2

Предприятия, които използват електронни фактури

	2010		2011		2013		2014		2015	
	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой
Общо	26,0	7 915	28,8	8 776	45,3	12 626	45,8	12 131	51,6	13 934
По големина на предприятията:										
10 - 49 заети лица	23,1	5 743	26,2	6 523	42,4	9 575	43,1	9 372	49,1	10 872
50 - 249 заети лица	38,4	1 887	40,3	1 953	57,1	2 614	57,5	2 348	63,4	2 643
250 + заети лица	41,4	285	41,4	301	60,2	437	62,1	411	62,5	419

Забележка: Относителният дял е изчислен на база генерална съвкупност на предприятията с 10 и повече заети лица.

Източник: НСИ, <http://www.nsi.bg>

Фактурата е документ с широка приложимост в търговските сделки. Ползите от електронното фактуриране могат да бъдат обобщени в следните по-значими групи:

- ❖ данните са в цифров формат, което осигурява предимства и възможности, някои от които са защита на данните и интегрирана обработка;
- ❖ възможност за ускорено получаване, а от там – осъществяване на плащане в по-къси срокове чрез включването на електронното фактуриране в по-широкия контекст на интегрирания пазар на електронни плащания (създаване на интегрирана единна зона за плащане в евро);
- ❖ допускане на по-малко грешки чрез вградена система за проверки;
- ❖ икономии на разходи за отпечатване и изпращане на фактури по пощата - изследванията показват, че на хартиен носител фактурата струва около 10 пъти повече в сравнение с издаването на електронна фактура⁵;
- ❖ приемане от страна на всички оператори в частния и публичен сектор на общ стандарт за съдържанието на фактурите и общ модел на данните, гарантиращ оперативна съвместимост и обхват.

По-обстоен преглед на ползите от електронното фактуриране дава възможност те да бъдат разделени в зависимост от вида на потребителя – изпращач или получател на електронна фактура. Обобщено, те са представени в Таблица 3.

---

⁵ Чрез реализиране на зелената идея, която е едно умело използване на технологията за електронно фактуриране, ще се постигне постепенно изместване на фактурите на хартиен носител от електронните. 80% от домакинствата в Европа получават документите и фактурите си под формата на хартиен носител. Всеки месец едно средностатистическо семейство получава приблизително по 10 хартиени фактури. Ако едно семейство се откаже от хартиените си фактури за година, ще спести 3 килограма хартия, над 10 килограма дървесина и над 13 килограма CO₂ и вредни газове.

Таблица 3

Предимства за издатели и получатели на електронни фактури⁶:

Предимства за издател:	Предимства за получател:
<ul style="list-style-type: none"> ✓ обработката на документите е съобразена с българското законодателство за електронния документ и електронния подпис; ✓ спестени време и пари, необходими за разпространението на документи; ✓ поддръжка на документи в различни формати; ✓ сигурност на съхранените документи.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ достъп до документите навсякъде по всяко време; ✓ документите се съхраняват в сигурен електронен архив; ✓ по-бързо получаване на документи; ✓ управление на известяването при получаването на нов документ; ✓ история на преглеждането на документите.

На база посоченото до тук може да се *обобщи*: електронното фактуриране е обмен на фактури между доставчик и купувач, в интегриран електронен формат. Традиционно, фактурирането на хартиен носител е ръчен и интензивен процес, който е податлив на човешка грешка, което от своя страна води до увеличаване на разходите на компаниите. Преминаването към електронно фактуриране ще доведе до съкращаване на разходите на предприятията.

Безспорен факт е, че преминаването към електронно фактуриране е обвързано с приемането и прилагането на определени стандарти. В тази връзка следва да се посочи, че до 27 ноември 2018г. всички държави членки на ЕС трябва да въведат законодателно приемането и издаването на електронни фактури при обществените поръчки. Законодателните промени

---

⁶ Посочените предимства с известна условност мога да бъдат приети и за други типове електронни документи.

се налагат от приетата Директива 2014/55/ЕС относно електронното фактуриране при обществените поръчки. С прилагането на посочената директива държавите членки, възлагащите органи, възложителите и икономическите оператори ще извлекат значителни ползи – създаването, изпращането, предаването, получаването и обработката на фактурите ще бъде напълно автоматизирано. Стандартизацията на електронното фактуриране допълва насърчителните действия за въвеждане на електронни обществени поръчки (Директива 2014/24/ЕС за обществените поръчки и Директива 2014/25/ЕС относно възлагането на поръчки от възложители, извършващи дейности в секторите водоснабдяване, енергетика, транспорт и пощенски услуги). Посочените фактори ще спомогнат за развитие на трансграничната търговия онлайн и модернизиранието на публичната администрация. *Европейският стандарт за електронно фактуриране следва да бъде подходящ за използване и при търговски сделки между предприятия, т.е. Комисията следва да гарантира че стандартът се разработва по начин, който го прави подходящ за използване и в други области извън сферата на обществените поръчки.* Както е посочено в Директива 2014/55/ЕС фактурите, издавани в различни стопански сектори, могат да изискват включването на специфична за тези сектори информация. Въпреки това всички фактури следва да съдържат ограничен брой общи стандартни елементи, за да може да се провери дали фактурата отразява правилно съответстващата стопанска сделка и да се гарантира, че фактурата е действителна от правна гледна точка. Възможността изпращачът на електронната фактура да гарантира автентичността на произхода и достоверността на съдържанието на фактурата се реализира по различен начин, включително и чрез електронен подпис. С оглед да се осигури съответствие с Директива 2006/112/ЕО относно общата система на данък добавена стойност и следващата я Директива 2010/45/ЕС за изменение на Директива 2006/112/ЕО относно общата система на данъка върху добавената стойност по отношение на правилата за фактуриране, европейският стандарт за електронно фактуриране не противоречи на възприетите

правила. Фактурите трябва да отразяват действителните доставки, поради което следва да бъдат осигурени тяхната автентичност, цялост и четливост. Контролът на стопанската дейност може да се използва, за да се установи надеждна одитна следа, свързваща фактурите и доставките, като по този начин се гарантира, че всички фактури (независимо дали са на хартиен носител или в електронна форма) отговарят на тези изисквания. Автентичността и целостта на електронните фактури може да бъде осигурена и чрез използване на определени съществуващи технологии, като например електронен обмен на данни (ЕОД) и усъвършенствани електронни подписи.

Към съдържанието на електронната фактура, Директива 2014/55/Е поставя определени изисквания. Издаваната електронна фактура трябва да съдържа:

- идентификатори на процеса и на фактурата;
- период на фактурата;
- данни за продавача;
- данни за купувача;
- данни за платеща;
- данни за данъчния представител на продавача;
- референтен номер на договора;
- данни за доставката;
- инструкции относно плащането;
- информация за отстъпките или таксите;
- информация за позициите във фактурата;
- обща сума на фактурата;
- разбивка за целите на ДДС.

Във всички случаи следва да се гарантира защита на данните.

Предстоящото въвеждане на задължително електронно фактуриране в сферата на обществените поръчки в България, както и възможността, лансирана в Европейския стандарт за електронно фактуриране, той да бъде подходящ за използване и при търговски сделки между предприятия, породил дискуссия в която бе издигната идеята за реализиране на задължително е-

фактуриране в България. Основната цел е да се внедри единен стандарт за издаване на електронни фактури за всички регистрирани по ДДС компании в страната. Представители на Българската търговско-промишлена палата (БТПП) и на Националната агенция за приходите (НАП) подкрепят тезата, че въвеждането на единен стандарт за електронно фактуриране ще допринесе за премахване на задължението за представяне на съществуващите в момента дневници за покупки и продажби, които „консумират“ много административно време. Както посочва представител на НАП „това са 18 милиона фактури всеки месец на обща стойност 17 милиарда лева, които се описват индивидуално за всяка покупка и за всяка продажба“⁷. Според представителя на приходната агенция въвеждането на електронния образец и електронното фактуриране ще позволи представянето на информацията да става далеч по-бързо, доста по-удобно, а НАП от своя страна да получава данните за рисковите трансакции веднага, а не с едномесечно закъснение. Посоченото ще доведе до възможността приходната администрация да контролира некоректните „играчи“ и по този начин да се подобри конкурентната среда в страната. В момента регистрираните по ДДС компании в България са около 250 000. Това са фирми, които генерират минимум оборот от 50 000 лв. годишно. Въвеждането на електронното фактуриране е важно за коректните фирми, защото създава висока степен на прозрачност. Към настоящия момент приходната администрация предлага над 80 е-услуги. Над 100 милиона електронни документа се обменят между НАП, бизнеса и гражданите. Ползването на електронни административни услуги спестява 300 милиона лева годишно административни разходи на бизнеса и гражданите.

Явно е, че в бъдеще приложното поле на електронния документ и електронния подпис ще се разширява както по отношение на търговските сделки, така и по отношение на

---

⁷ Изказване на Росен Бъчваров, директор на дирекция „Комуникации и протокол“ в Националната агенция за приходите (НАП), <http://computerworld.bg>, 24 март 2016г.

публичното право и по-конкретно в областта на предлаганите електронни административни услуги.

Електронизацията на документите позволява на предприятията да спестяват до 2% от своя оборот, заменяйки издаваните на хартия фактури с техни електронни варианти и оптимизирайки съответните бизнес процеси. Използването на електронни документи и автоматизацията на тяхната обработка дава възможност разходите да се намалят с 60-80% в сравнение с традиционните схеми на работа с хартия. При това, инвестициите в проектите за въвеждане на е-фактури се възстановяват в рамките на 6 месеца.

И у нас и в Европа, процесът по преминаването от хартия към електронен формат не е толкова бърз и масов, колкото би могло да се очаква при изброените предимства. Все пак през последните години много компании въведоха електронни фактури в своята практика. Факторът удобството за клиента става все по-значим и най-вероятно през следващите няколко години този фактор, дори в по-голяма степен отколкото възможността за спестяване на разходи, ще мотивира компаниите да използват електронното фактуриране. Въвеждането на стандартизация и възможни облекчения за бизнеса, въвел електронно фактуриране, са също важни фактори, които ще мотивират държава и бизнес за по-скорошно масово въвеждане на електронното фактуриране в България.

Благодарности:

Настоящата публикация се финансира от проект РД-08-107/2016, параграф „Научни изследвания“ на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“.

ЛИТЕРАТУРА

1. Директива 2014/55/ЕС на Европейския парламент и на съвета от 16 април 2014 година относно електронното фактуриране при обществените поръчки
2. Директива 2010/45/ЕС на Съвета от 13 юли 2010 година за изменение на Директива 2006/112/ЕО относно общата система на

- данъка върху добавената стойност по отношение на правилата за фактуриране
3. Директива 2014/24/ЕС за обществените поръчки
  4. Директива 2014/25/ЕС относно възлагането на поръчки от възложители, извършващи дейности в секторите водоснабдяване, енергетика, транспорт и пощенски услуги
  5. Закон за данък върху добавената стойност, в сила от 01.01.2007г., обн. ДВ. бр.63 от 2006г., изм. и доп. ДВ. бр.95 от 2015г.
  6. Закон за електронния документ и електронния подпис, в сила от 06.10.2001 г., обн. ДВ. бр.34 от 2001г., изм. ДВ. бр.100 от 2010г.
  7. Закон за счетоводството, обн. в ДВ бр. 95 от 2015г., в сила от 01.01.2016г.
  8. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>
  9. URL: <http://www.nsi.bg>
  10. URL: <http://computerworld.bg>
  11. URL:
http://www.billentis.com/einvoicing_ebilling_market_overview_2016.pdf